

דודו טופז ועורך הדיון בני דון'יחיא, חברו הטוב, שבו למסע של 11

דודו טופז ובני דון'יחיא בדרום, עם איכר החורש בעזרת תאו מים. "מה מצחיק את הסינים?"

יום בסין. לפניכם 20 מיניאטורות סיניות, שלא תמצאו במדריכי הטיולים

שוננים שוננים

בני דון'יחייא / סין

מ'י אחר שהסינים צרי עין

הגיע הזמן לנפץ את הדימוי המוטעה: הסינים אינם צרי עין (אני מדבר כמובן רק על המיליונים הבוררים שאנחנו פגשנו). הם נחמדים, שקטים, נעימים, ורבים מהם אפילו תמרימים. הם גם לא צהובי פנים, אגב, כפי שהעיינונות הצהובה אצלנו אוהבת לתאר אותם.

בסין של היום שם המשחק הוא כסף. המשטר נחשב עדיין לקומוניסטי, אבל המציי את העירונית קפיטליסטית לעילא. אמרנו לצ'ין לן יין, מורה הדרך שלנו בבייג'ין ("תקראו לי ווילסון"), הוא ביקש. "יהיה לכם יותר קל", כי הורגלנו לסיפורי חוכמה סיניים על צניעות והסתפקות במועט, על חיי רוח הנוים לגשמיות החיים והנאותיהם.

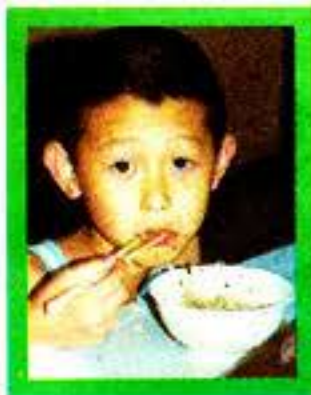
למשל, זה על האיכר הסיני הקשיש שאמר כי הוא זקוק רק לשתי פרוטות. "מה תעשה איתן?", שאלו אותו.

"באחת אקנה לחם, כדי שיהיה לי ממה לחיות", השיב, "בשנייה אקנה פרה, כדי שיהיה לי כשביל מה לחיות".

"זה נחמד", אמר ווילסון, "אבל זאת חוכמת זקנים. כיום הצעירים שלנו ישתמשו בשתי הפרוטות לקנות אוכל ובגדים".

לפחות בערים הגדולות הם רוצים, רוצים מאוד, להיות מערבים. אבל יש גבול לכל מחיר: על העיניים המלוכסנות הם אינם יכרו לים לוותר (אמרו לנו שיש כבר צעירות שעושות ניתוח לעיגול העיניים).

על אכילה בעזרת מקלות הם לא רוצים לוותר. אתה נועץ עיניים ישראליות בצמד המקלות, המעלים ללא מאמץ, בניסיון ראשון, אטריות חמקמקות, זיתים ערמומיים, נתחי צלופח שמנוניים, גרגירי אורז ספורים. אתה רואה את המיומנות הזאת, את השלווה הארישה שאופפת אותם, את המתינות והתישלמה, ולא רק בעת האכילה. הלואי עלינו. היינו שם 11 יום. בעיקר בערים הגדולות שנחאי ובייג'ין, כירת המדינה הענקית הזאת. בכל אחת מהן כ-13 מיליון איש. משה אנרי שית אדירה שוצפת ברחובות. תנועה בלתי פוסקת של המוני רוכבי אופניים, אופנועים, הולכי רגל, מכוניות. והכל זורם וזורם ללא הרף, ובאופן המפתיע את הישראלי המצפה לבלגן - יש סדר בבלגן.

ארוחת צהריים (1). שירת המקלות

דודו טובז

אלוהים הוא ידוק

בני דון'יחייא הוא חבר שלי. למרות ששנינו בני אותו גיל נראה לי שקשה למצוא אנשים בעלי ניגודים גדולים יותר - הוא נשוי ויש לו חמישה ילדים (ומאותה אשה) ושתי נכדות. בני דתי וחובש כיפה, ואם לא רי בזה, הוא עורך דין לענייני גירושים.

אני, כידוע, אינני אף אחד מכל אלה. אבל הפער העיקרי ביני וביני בני הוא בכך שנקודת המוצא של בני היא שכל האנשים (אוקיי, רובם, לא כולם) עוטים כל הזמן מסכות, וכאשר אתה מסיר את המסכה תגלה תחתיה מסכה נוספת. בעצם זה לא מפליא בהתחשב בהבנתו בחיי נישואים.

נקודת המוצא שלי הרבה יותר נאיבית. אני - אף אחד אינו מושלם - מאמין לבני אדם. לפני שנתיים וחצי נסענו יחד להודו. היינו שם במסע רוחני בן שבועיים. במשפט אחד אני יכול לומר שהודו היא מקום שבו סולם העריכים וסדר החשיבויות הפוכים משלנו: שם לא מנסים להיות מה שאתה לא.

לכן הפעם החלטנו לנסוע יחד לסין (וגם לא יזיק שיהיה עורך דין צמוד, על כל זרה שלא תבוא). הרבר שהרהים אותי יותר מכל בסין הוא שלמעלה ממיליארד איש חיים בלי אמונה בשום סוג של אלוהים, בלי דת מוגדרת וכלי ליצור לעצמם אליילים כדי להעריך אותם.

לפני 30 שנה אמנם היה מר מאו טסה טונג מושא הערכתם והערצתם, אבל היום, כך התרשמתי, החליף הצבע הידוק של הדולר את הספרון הארום של ה"ו"ד המנוח, ששלט ביד רמה ב"ענק הצהוב".

כשאתה מגיע ממדינה שבה הפכו את אל-הים לחלק בלתי נפרד מהחיים ואת הדת לחלק בלתי נפרד מהפוליטיקה, הופך הטיול לסין להרבה יותר מסתם טיול, בעיקר כשלצורך אדם כמו בני דון'יחייא.

אני אוהב את בני למרות הניגודים בינינו. נראה ששכלו החריף ואישיותו המרתקת מחפים על הכל. כסיפור חסידי, אחד מרבים שבני מספר, נושא אדם תפילה: אנה אלוהים, גזור עלי מה שתגזור, לא אכפת לי אם תרון אותי לגיהנום או תשלח אותי לגן עדן, רק אל תושיב אותי במחיצתו של אדם משעמם.

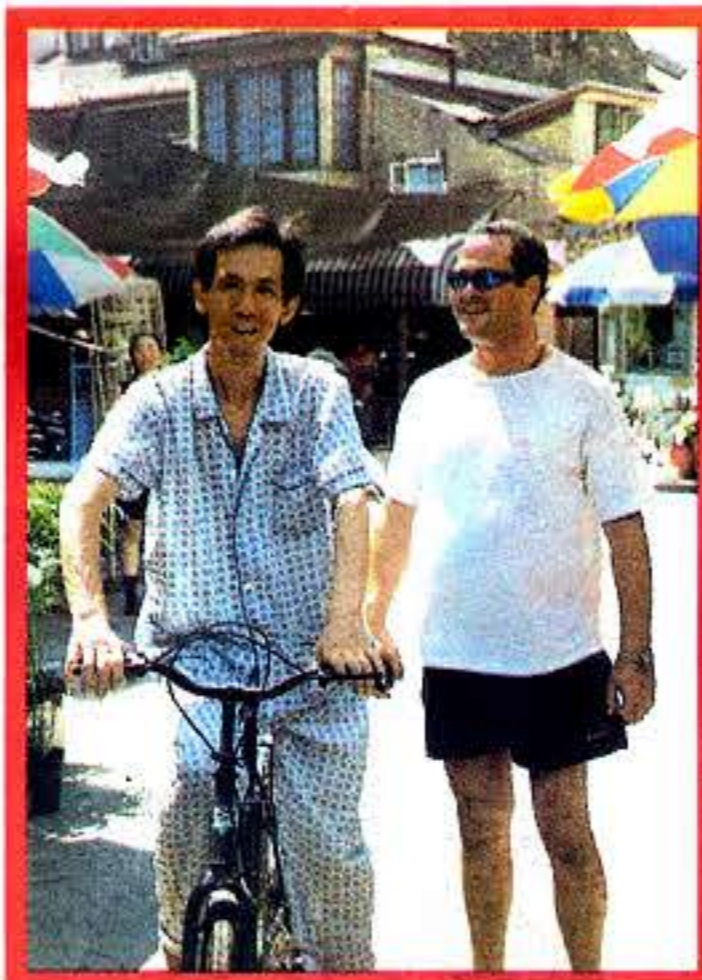
פרט להיותו עורך דין, בני הוא גם מספר סיפורים מעצם טבעו. ההתרשמות שלו מסין המובאת כאן היא אפוא התרשמות של עורך דין שרמיונו, ברוך השם, פורה לחלוטין.

באו אליו עם אותה שאלה, גם הם נוכים. עכשיו כוודה התחיל לבכות."

כשנמות לא יקברו אותנו

בחלקים גדולים בסין לא קוברים את המתים, אלא שורפים אותם. כך שומרים על הקרקע לצרכים חקלאיים ולפני תוח עירוני. סינים אחדים סיפרו לנו באדישות על הליך הפרידה מההורים. שלא כמו בהודו, בני המשפחה אינם נוטים לים חלק בטקס העלאת הגופה באש. לאחר השריפה גורפים הילדים וכן הזוג את האפר לקופסה ומביאים אותה הביתה. לפני שנתיים היינו בהודו. ורודו התרשם מהפרוצדורה הזאת, שאותה מבצעים על גדות הגאנגס לעיני התיירים. אבל הוא היה משפר אותה. "את האפר שלי", הרהר, "ישמרו בצנצנת, שאפשר יהיה לכתוב עליה 'הראשון נבקנוק', והיא תונח על הטלוויזיה".

"תחשוב על זה", טופז התלהב באוזני המארח ההודי שלנו, שלא הבין אם הוא מדבר ברצינות או מנסה עליו חומר חדש, "הילדים שלי יראו סוף־סוף את אבא שלהם הרבה בבית. הם לא יצטרכו להתרוצץ לחולון כדי לבקר אותי, וטקס הזיכרון השנתי יתקיים בטלון מול הטלוויזיה". "ומתי היית רוצה שזה יקרה?", התעניין ההודי. "לא בווער לי", השיב טופז.

אופנה בשנחאי (1). מסתובבים בפיומה

רחוב בשנחאי (1). אלמים ורכבים ויש סדר בכלן

קשר ההומור הבינלאומי

רמת החיים עולה, אבל עדיין נמוכה עד נמוכה מאוד אצל מרבית הסינים. הריור ציבורי, ואת הדיי רות שוכרים מהמדינה. הכל שייך למעשה למדינה. מבחינה זו סין נותרה קומוניסטית. מיליונים רבים משתכרים 200-300 דולר לחודש. 500 דולר זה הכנסה נכבדה. לצד המתעשרים החדשים יש הרבה עניים ויש מצוקה. לכפרים הרחוקים הקרמה לא ממש הגיעה.

לאורך היסטוריה עתיקה (הסינים מתגאים ב־5,000 שנות תרבות מתועדת) קיבלו הסינים השראה מקונפוציוס ומבדוי הה, ואולי זה מה שהקל עליהם בימים ההם ובזמן הזה. פסליו של בודהה מוצבים במקדשים רבים. בודהה זקוף גב בשיבת לוטוס, בודהה בעל כרס אדירה שמסוגלת לקלוט את הצרות של כולם, בודהה השוכב על הצד, בודהה הישן. הרבה מאוד פסלי בודהה הצוחק על התנהלותם השטותית של האנשים, המכלים ימיהם על הכל וריק.

"מה מצחיק את הסינים?", שאלתי את המדריך שלנו. "שמע בכיחה", השיב. "ההורים באו אל בודהה בוכים ושאלו אותו מתי הם יזכו סוף־סוף באולימפיאדת הכדורגל. בודהה המשיך לצחוק. התאילנדים באו אליו ושאלו אותו, ממררים בכבי, מתי הם יזכו בגביע. בודהה הגביד את צחוקו. הסינים, הנמצאים תמיד באחד המקומות האחרונים בתחרות,

המשך מעמ' 41

לא רואים תמרוני עצור נרחבות המרכיבים ביותר. בקושי קיימים רמזורי חצייה להולכי רגל. המוני המרוששים על אופניים משייטים לאיטם מהבית לעבודה ובהורה. לא ממהרים כאן. הרחובות והמדרכות נקיים. האופי הסתגלני והמושמע הירוע של הסינים ניכר מאוד. כנראה ככה כן בונים חומה (ובאורך של 5,000 קילומטר).

משפחה אחת, ילד אחד

בסוף שנות השבעים הגיעו הסינים למסקנה כי די להם בכך שכל אדם חמישי בעולם הוא סיני. מעל מיליארד איש הספיקו להם (כיום מדובר במיליארד ורבע). חוקק חוק האוסר ללדת יותר מילד אחד לזוג. גרוש עם ילד רשאי להוליד עוד ילד רק אם יתחתן עם אשה ללא ילדים. אם הילד הראשון הוא ילדה מותר לכפי ריים להביא אחרי חמש שנים צאצא נוסף, בתקווה שהוא יהיה בן, שימשיך את עבודת האדמה ויעזור להוריו. החוק אינו חל על 56 המיעוטים הדתיים, שהם חמישה אחוזים מתושבי סין (חמישה אחוזים, אגב, זה רק 70-60 מיליון).

מי שמפר את החוק משלם קנס המגיע לגובה משכורת שנתית, מאבד את עבודתו ונשללות ממנו הטבות שונות.

שוחחנו עם כמה וכמה סינים על החוק הזה, הנשמע לאוזן המערבית, ובוודאי היהודית, כגזירה בלתי נסבלת. לאף אחד מהם לא היתה הסתייגות. "זה הפתרון היחיד להתקיים", אמרו. "אילו היינו ממשיכים לגדול בקצב של פעם, לא היה מזון לכולם ולא אמצעים להשקיע בילדים. אתה יודע מה זה להאכיל מיליארד ורבע פיות? ומה עם קורת גג לכולם, וחינוך וכריאות וביגוד? הממשלה החליטה נכון, ואין לנו בעיה עם זה", אמרו לנו. "הילד מקבל חינוך טוב יותר, הנשים פנויות לסייע לתקציב המשפחתי ולהתפתח. למה שזה יפריע לנו?".

ביום שישי התקשר דודו לאמו לומר שבת שלום. "דודינקה, תשמור על עצמך", אמרה לו. "תיהר".

"מה יש להיזהר?", השיב לה. "אי אפשר להביא כאן יותר מילד אחד והמונות מהיזהר נמוכים".

שלאבא יהיה כסף בעולם הרוחות

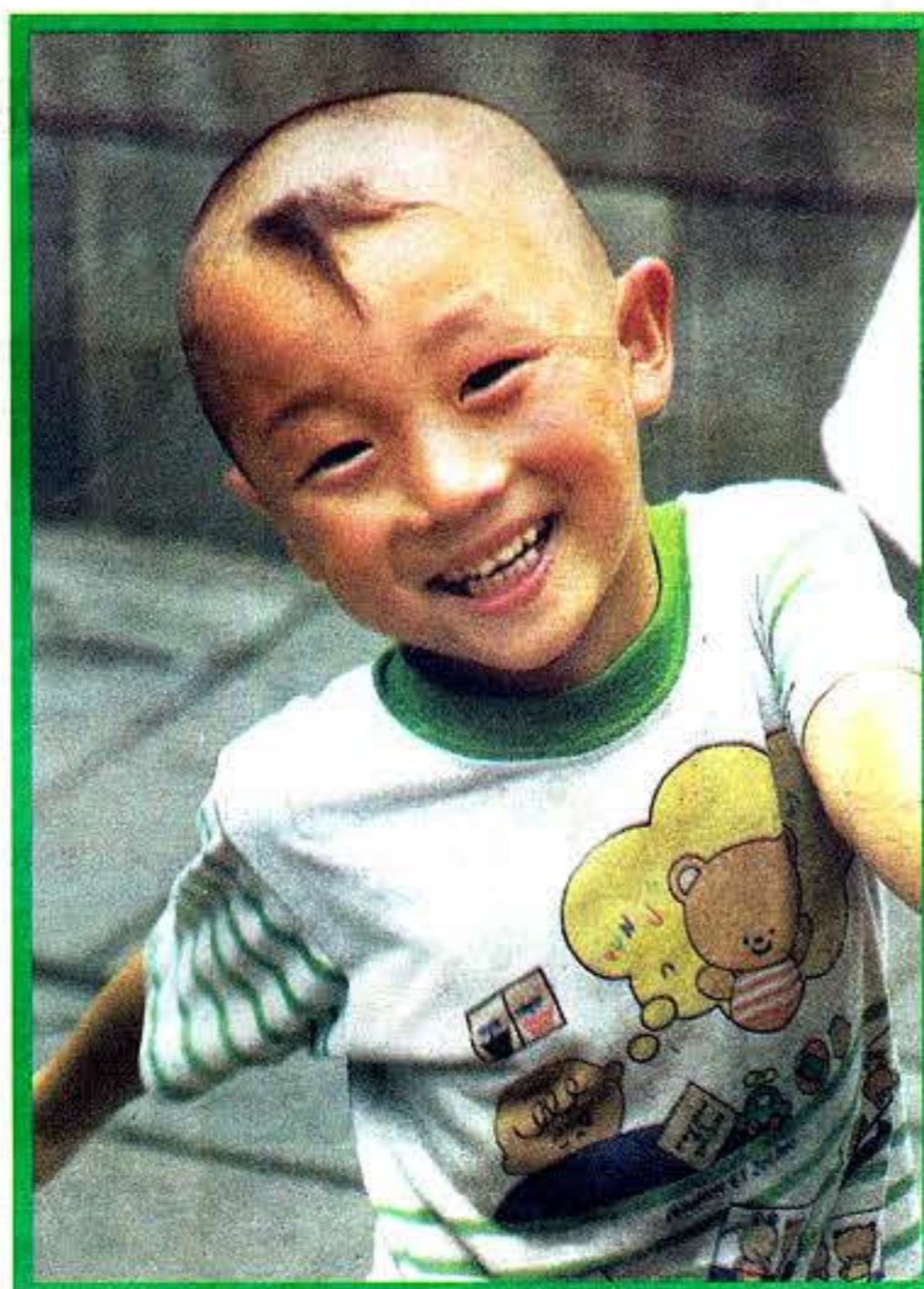
הסינים מאמינים בקשר עם רוחות אבותיהם. כדי לשמור על הקשר, יש להם מנהג בעת הפרידה מהמת לשרוף שטרות נייר דמויי כסף ולפורם מעל האפר. כך הם מספקים את צורכי המנוח בעולם האמת ומרגיעים את רוחו ואת הרוחות של שאר האבות, שלא יקבלו עצבים על הצאצאים שאינם הולכים בדרכם.

המדריך שלנו בניג'ין סיפר לנו על מנהג המכונה "חג הבהירות" ומצוין ב־15 באפריל: המשפחה פונה אל האב או האם עליהם השלום ואומרת להם: "אם הכסף שנתנו לך לא מספיק, תבואו לחלומות שלנו וניתן לך עוד. רק תגידו". "והם באו פעם?", לא יכולתי להתאפק. "עוד לא", השיב המדריך. "מה הם כבר צריכים בעולם הרוחות?".

משאלה צנועה מבודהה

היחס של הסינים לדת לא ממש ברור. אין להם אלוהים, ולא היה, אבל במשך שנים – וגם כיום, בעיקר בכפרים – מתפלי לים לאלים שונים. מייחסים לסינים שלוש דתות, אבל הן שונות מהמושג דת המקובל במערב. הבודהיזם, הקונפוציואיזם והטאואיזם הן פילוסופיות המורות דרך חיים. השלטון הקומוניסטי, שהשתלט על המדינה ב־49, הטיף לאתאיזם. אבל מקדשים עתיקים עם פסלים של בודהה הם, כמו בן, אתרי חובה לתיירים. כמו בהודו, כמו בתאילנד. וכמו בכל מקום, גם כאן המסחר סביב הפסלים הענקיים הוגג.

במקדש בשנחאי מסתובבים תיירים במבטים אדישים. לידם כורעים סינים רבים

ילד סיני (2). מי שמפר את החוק המתיר להוליד ילד אחד בלבד מאבד את עבודתו ונשללות ממנו הטבות שונות • צילומים: בני דון־יחיא

המשך בעמ' 44

למה הם לא מתגרשים?

שיעור הגירושים בסין הוא מהנמוכים בעולם. לעורכי ריץ הבונים את ביתם מהריסת בתים של אחרים לא תהיה כאן פרנסה. מריניות הממשלה שוללת פירוק משפחות, והסינים הצייתנים מסתגלים לדרישת השלטון. הם מעודדים נישואים בגיל מבוגר, ולא כל הרוצה להתגרש רש יכול לעשות זאת כרצונו ובמועד הנוח לו. ועדה צריכה לאשר את הבקשה. אם המכסה השנתית התמלאה יהיה על בני הוגג הצהובים זה לזה להמתין עד קבלת אישור. הילד הבודד נשאר אצל האם או אצל הסבא והסבתא, שבמקרים רבים מגדלים אותו ממילא. זו תופעה שאנחנו לא מכירים: זוג מביא ילד לעולם. הבעל, וזה קורה הרבה, נוסע לעבוד במקום מרוחק. האשה אינה פנויה לטפל בילד, והוא חי למעשה בבית סבו וסבתו.

הוא החליט להקריש את חייו לעזור להמונים. מה עושים? ישב תחת עץ עד שבאה עליו הארה, שהביאה לו גם את שמו, שהיה מאז שם נרדף לאל נערץ על מאות מיליונים: בודהה, "הטואר". הוא הבין כי סיבת הסבל היא התאוה. כדי להתגבר על כאב וייסורים צריך להיפטר מכל התאוות. בודהה הטיף לצניעות ולהסתפקות במועט במטרה להגיע למצב הנכסף - נירוונה - מצב של שלוה גמורה. מי שמגיע לרגיעה הזאת ישוחרר מהסבל האנושי ועשוי גם להיפטר מהעונש הצפוי בשל מעשיו הקודמים - הקארמה. קשיש מלומד הסביר לנו כחצר המקדש את עיקרי תורת הבודהיזם. נזכרתי במשנה בפרקי אבות שלנו: "הקנאה, התאוה והכ"י

ומתפללים לבודהה, מעלים לו קטורת, מגישים לו מנתה: מגשי פירות, עופות מבושלים, גתחי כבש, ירקות מוקפצים, אטריות בלולות בכצל, קנקני שתייה. לא אאשים אתכם אם לא תאמינו לי, אבל במו עיני ראיתי זוג צעירים סינים עם מבט ביישני מעניק לבודהה ביג מק נוטף רטבים ובקבוק (ריאט) של טעם החיים. דורו מצמיד את שתי כפות ידיו, מושיט אותן קדימה ופונה לבודהה כתפילה: "עשה שיהיה לי רייטינג של שני אחוים, אבל אל תשכח שאני מתכוון לרייטינג כאן, משהו כמו 25 מיליון צופים. ובהודמנות זו, בודהה, עשה שכולם

לא אאשים אתכם אם לא תאמינו לי, אבל במו עיני ראיתי זוג צעירים סיני עם מבט ביישני מעניק לבודהה ביג מק נוטף רטבים ובקבוק של טעם החיים (ריאט)

מנחה לבודהה במקדש בשנחאי (6). בודהה אוהב הכל, גם עוף מבוכס

כל דבר שטף ושנמצא מחחח למים

גם בסין יש צפונים. והם מדברים על אחיהם נדרום כמו שבכל העולם מדברים אליטיסטית מצפון לדרום. "הכפריים נדרום", מספר לנו לי צ'אנג, פקיד קבלה במלון בשנחאי, "אוכלים כל מה שיש לו ארבע רגליים והוא לא שולחן, כל מה שמתעופף באוויר וזולת מטוסים וכל מה ששט במים בתנאי שהוא לא צוללת", הוא צוחק, מרוצה מהחיוכים שלנו.

עכשיו מתעורר בו רגש הכבוד הלאומי, והוא צריך לסגור על מאות מיליוני אחיו שאינם יכולים להרשות לעצמם להיות כר"גים מדי בכל הנוגע למונחם. "הם צריכים, קודם כל, לחיות ולקיים את המשפחה. כסף אין, מזון בשפע אין - אז אוכלים מה שיש". צ'אנג מספר שאנחנו עוזרים להם: כפות רגלי תרנגולים הן מאכל תאוה אצל המונים שלא יכולים לפנק את עצמם עם פולקע מזיל ריר. יודע לו על ישראלים המזכרים לסין חלקי עוף אלה, שאין להם ביקוש בארץ.

טופו (מאחור) כורע לבודהה במקדש בשנחאי (6). "עשה שכולם יאהבו אותי"

בוד מוציאים את האדם מן העולם". כמרחק אלפי קילומטרים, בלי שאיש יודע על קיומו של האחר, בערך באותה תקופה, הרבה לפני שהעולם היה לכפר תקשורתית קטן, הגו אנשים שונים רעיונות דומים.

בודהה עשוי שיש במקדש בשנחאי (8). "איך נלחמים ביצור?"

טופו וידיד, בודהה עשוי עץ (6). "וגם שאוריד כמה קילו" • צילומים: בני דון'יחייא

איך נלחמים ביצור הרע, ולמה?

"איך חיים לפי עקרונותיו של בודהה?", שאלתי את הקשיש שביאר לנו באנגלית רצוצה מול פסלו בשנחאי. "איך נלחמים ביצור?". "צריך לשכור אותו", אמר. "אז יהיו לי שני יצרי רע", ציטטתי לו אמירה חסידית המלגלגת על תלמידי ישיבה קנאים, הנאבקים ללא הרף ביצור הרע. טופו נדלק: "למה קוראים לו יצר רע? לי הוא עושה רק טוב. בלי יצר אין יצירה, ובלי ליצור, מה יש לעשות כאן?".

יאהבו אותי וגם שאוריד כמה קילו. והעיקר, העיקר שילדי - באשר הם שם - יהיו בריאים".

הארה, נירוונה ופרקי אבות

סידהארתה גאוטמה, נסיך הורי שחי לפני 2,600 שנה, יצא יום אחד מארמונו וראה לראשונה שיש סבל מחוץ לכלוב הזהב. הוא פנה לשני בראהמנים - כוהני דת הינדים - שלא השכילו אותו בתהייה למה אנשים טובלים.

תנו ללב לדבר ולא לרגליים

כרובע שומם בשולי בייג'ין איכרנו את הצפון. בקרן רחוב הושיטה לעומתנו יד ישישונת צמוקה (והו: "גם פה רוצים ממני חתימות!"). נתנו לה עשרה יואן (חמישה שקלים) והר"י אינו לה את כרטיס המלון שלנו בניסיון לשאוב מידע איך להגיע אליו.

היא חייכה, חושפת שן יחידה, והצביעה על רגליה. אחר כך הקישה באצבע על ראשה, ולבסוף על הלב. בתוך כך נענעה את הראש מצד לצד בתנועת שלילה ומלמלה משהו בסינית. אחר כך חזרה על התנועות, אבל הפעם הלמה בידה על לבנה, הקישה על הראש וסיימה בטפיחה על הירך.

לא הצלחנו לפענח את מופע הפנטומימה, ובטרם גמרנו ברענתנו אם האשה משובשת ברעתה, התקרב צעיר סיני ובחיוך רחב שאל באנגלית בסיסית אם הוא יכול לעזור לנו. לאחר שהסביר לנו איך להגיע למלון שאלנו אותו לפשר תנועותיה של האשה, שהמשיכה לבהות בנו במבט שהיה בו יותר משמץ של לגלוג.

הצעיר פנה אליה, ולאחר חילופי דברים ביניהם תרגם לנו את שפת הגוף של מקבצת הנרבות: "היא רצתה להגיד לכם, שאתם, המערבים, נותנים לרגליים להוליך אתכם, אחר כך לשכל ורק לאחר מכן ללב. לכן אתם לא מוצאים את הדרך. אם הייתם מאפשרים ללב להוביל אתכם, אחר כך לראש ורק בסוף לרגליים, אז לא הייתם הולכים לאיבוד".

דייג אוהב קורמונים שדגים דגים

גווילין, עירונת בדרום סין (רק 600 אלף תושבים), מושכת אליה תיירים רבים בגלל ההפלגה ממנה לתוך גוף מהמם של הרים משוננים ויער של צוקים מחודדים משני צידי הגנהר לי. גוף קדומים פראי שלא תשבע העין לראותו, המוכר

את הטרף. הם מזרזים אותם לצלול בתערוכת של אימים, קללות ורברי חנופה. בקצה הסירה שתי מנורות נפט מפיצות אור חזק, המושך אליו להקות של דגים.

לאחר שהעוף הנאמן חוזר לסירה וגורנו חנוק בדג מפרפר הדייג שולף את הטרף ומצ'פר את הקורמורן בפיסת שרימפ. הדייג מניף את הדרג לקול מחיאות הכפיים של התיירים. אחר כך מקבל העוף רמז דק בעזרת המשוט ויוצא לצלילה נוספת.

הטיקור הבריאות, והביזנס גם

המרריך שלנו בגווילין הציע לנו לבקר בבית הולים מקור מי. "תפגשו שם פרופסור מומחה לרפואה אלטרנטיבית, והוא יסביר לכם איך השיטה עובדת. אם תרצו הוא גם יאבחן אתכם. זה מרתק מאוד".

הגענו לבית ההולים. רופא מחייך קיבל אותנו בחום, הצביע על תרשים צבעוני תלוי על קיר ובו ציור של כפות רגליים ואמר שחשוב מאוד לשחרר חסימות אנרגטיות באמצעות אקופונקטורה.

"רוצים אולי לגסות?", שאל אחרי דקה. "כדאי לכם, זה לא יעלה הרבה".

משכנו בכתפיים, וזה הספיק לו להורות לנו את הדרך לחדר סמוך. בתוך שניות הקיפו אותנו שתי אחיות ורופא נוסף, ומצאנו את עצמנו על כורסאות מיטה. מיד הוגש קנקן תה, ופרופ' לי צ'ינג בכבודו ובעצמו הגיע.

הוא אמר משהו על פלאי הרפואה הסינית בת אלפי

רוקדים בגווילין (12). פנסיונים פותחים את היום בתרגילי טאי צ'י או בריקוד עם בן/בת הזוג. שיעור הגירושים בסין הוא מהנמוכים בעולם

השנים. לקח לו שלוש דקות כדי לרווח לנו על כל הליקויים ים שהוא כבר אבחן בנו, והוא מוכן בחפץ לב לעזור לנו בכדורים מתאימים.

"רק רגע", הוא אמר, ואחרי חצי רגע חזר וגהר עלינו בידים עמוסות צנצנות.

"חשוב מאוד שתיקחו מזה ומזה, ורצוי מאוד גם מזה", הצביע על הסחורה. אחר כך הסביר איך החיים שלנו ישתנו אם נאמץ את המלצותיו. זה יביא לנו מזון לכל מזווה, מרפא לכל מכאוב. "ותשלמו אצל הפקידה בכניסה", הוסיף באותה נשימה.

המרריך שלנו עמד בצד והנהן בהתלהבות. העמלה הצפויה מוסיפה לו הרבה בריאות בלי לקחת טבליות פלא אלטרנטיביות.

שביתות רופאים אין בסין, וגם פרופ' לי צריך להשלים הכנסה.

סין והנקודה היהודית

היהודים הראשונים הגיעו לסין כבר לפני הספירה. התייר הוונציאני בן המאה ה-13 מרקו פולו מספר על יהודים שתפסו עמדות השפעה בחצרות הקיסרים. היהודים נעלמו עם השנים. מלחמת העולם השנייה הביאה לסין גל של פליטים יהודים, שלאחר המלחמה המשיכו לארצות הברית ולארצות אחרות.

הנוכחות היהודית לא הותירה אתרים שגורמים לתיר הישראלי להתרגש, מעין אלה שנחמד לחפש ולמצוא ברומא או בפראג, בלונדון ובפריז. מי שיחפש שרידים של בתי כנסת, בית קברות יהודי וכיוצא באלה, יתאכזב.

בשנים האחרונות מנסים יזמים ישראלים רבים לעלות על גל מהפכת הפיתוח האדירה העוברת על סין. פגשנו נתנייתי המחזיק מפעל לייצור פאות נוכריות בעיירה קטנה. הוא מייבא לסין שיער מאוקראינה, 40 סנינים וסיניות מכינים לו פאות צנועות וצנועות פחות לפאר את ראשיון של נשות בנייברק וירושלים. זוג ישראלים סיפר לנו על מפעל לייצור ברזים, ואחר עוסק בעסקי פלסטיק.

לתעשיינים ישראלים יש קושי לייצא לסין ולהתחרות במחירים הנמוכים בה. לעומת זאת, סין מייצאת לישראל בהיקפים גדולים והולכים. 100 מכולות יוצאות מסין כל שבוע לארץ הקורן דש. בגדים, בדי משי, רהיטים, מוצרי חשמל, צעצועים, חפצי אמנות שונים. כי מסין תצא סחורה.

חנות בעיר גווילין (10). "הכפריים בדרום", אומר פקיד קבלה במלון בשנחאי, "אוכלים כל מה שיש לו ארבע רגליים והוא לא שולחן..."

מסעדת נחשים בגווילין. 100 שקל למנת נחשי קוברה מטוגנים • צילומים: בני דוניחיאי

הצעיר פנה אליה, ולאחר חילופי דברים ביניהם תרגם לנו את שפת הגוף של מקבצת הנרבות: "היא רצתה להגיד לכם, שאתם, המערבים, נותנים לרגליים להוליך אתכם, אחר כך לשכל ורק לאחר מכן ללב. לכן אתם לא מוצאים את הדרך. אם הייתם מאפשרים ללב להוביל אתכם, אחר כך לראש ורק בסוף לרגליים, אז לא הייתם הולכים לאיבוד"

מצוירים סיניים רבים. לגווילין הגענו מבייג'ין בטיסה של שלוש שעות - המרחק בין נמל התעופה בנג'ורין לרומא. הספינה מגיעה אחרי שלושיארבע שעות לעיירה יאנג שוא. באזור המקסים הזה רואים סוף-סוף את סין "האמיתית", זאת מהצוירים שמאירים את ספרי הילדות, על דייג סיני אחר, על חכם סיני אחר, על איכר סיני אחר כפוף גב שזורע את שדה האורז.

דייגים בסירות במבוק צרות וזתרים במוט במבוק, חברי שים כובע קש מחודר. איכרים בוססים בבוץ חורשים את שדות האורז בעזרת תאו אדיש. פה ושם מתהלך זקן קמוט עור, נושא בכבוד אסל, ששני סליו גדושים במיני מזון, בצמחים, בנבטי אורז לשתילה.

האטרקציה לתיירים בלילה היא הדייגים המשתמשים בקורמונים לרוג דגים. הקורמורן הוא עוף מים ממשפחת השקנאים. גדול כבדורו, מעוקל מקור וארוך צוואר. תהילתו יצאה בשל היותו שחיין מעולה וצוללן מופלא.

הדייג מאמן אותו לצלול במים ולתפוס דגים. הדייגים מלפפים את מורד צוואר העוף בחוט, כדי שלא יוכל לבלוע

מה למד צ'ינג טשה פינג מראשי הקהילה היהודית

שתי משפחות עשירות של יהודים מעיראק עשו בסין חיל החל מהמאה ה-19: משפחות ששון וכדורי.

ברובע הונקו בשנחאי יש שריד, כמעט יחיד, לקהילה קטנה של יהודים. בקומה שנייה של בניין שנחלקו דירות מגורים ובהלקו מתנהלים עסקים שונים מוחזקות דירת שלושה חדרים, שפעם היתה בית כנסת. היום היא מעין מוזיאון רל.

צ'ינג טשה פינג, קשיש בן 85 המסתובב במקום, הראה

קראנו לה פקין.
בצמוד לה נמצאת העיר האסורה, המשתרעת על פני
7,000 דונם. כאן גרו הקיסרים, שאסרו את הכניסה למי שלא
השתייך לשושלת המלוכה.

דיוקן גדול מידות של הו"ר הנערץ מתנוסס על אחד
הכניינים, וממול השלט הצהוב הענקי של מקדונלדס. בפינה
אחרת מודקרות פניו הממושקות של זה מקנטקי פרייד
צ'יקן. המוני סינים מבייג'ין ומערים אחרות ולהקות של תיי-
רים שומעים הסברים על ההיסטוריה של המקום וכייתוד על
הטבה כסטורנטים שהתחולל כאן בשנת '89. מעל 1,000
צעירים נהרגו אז מאש הצבא.

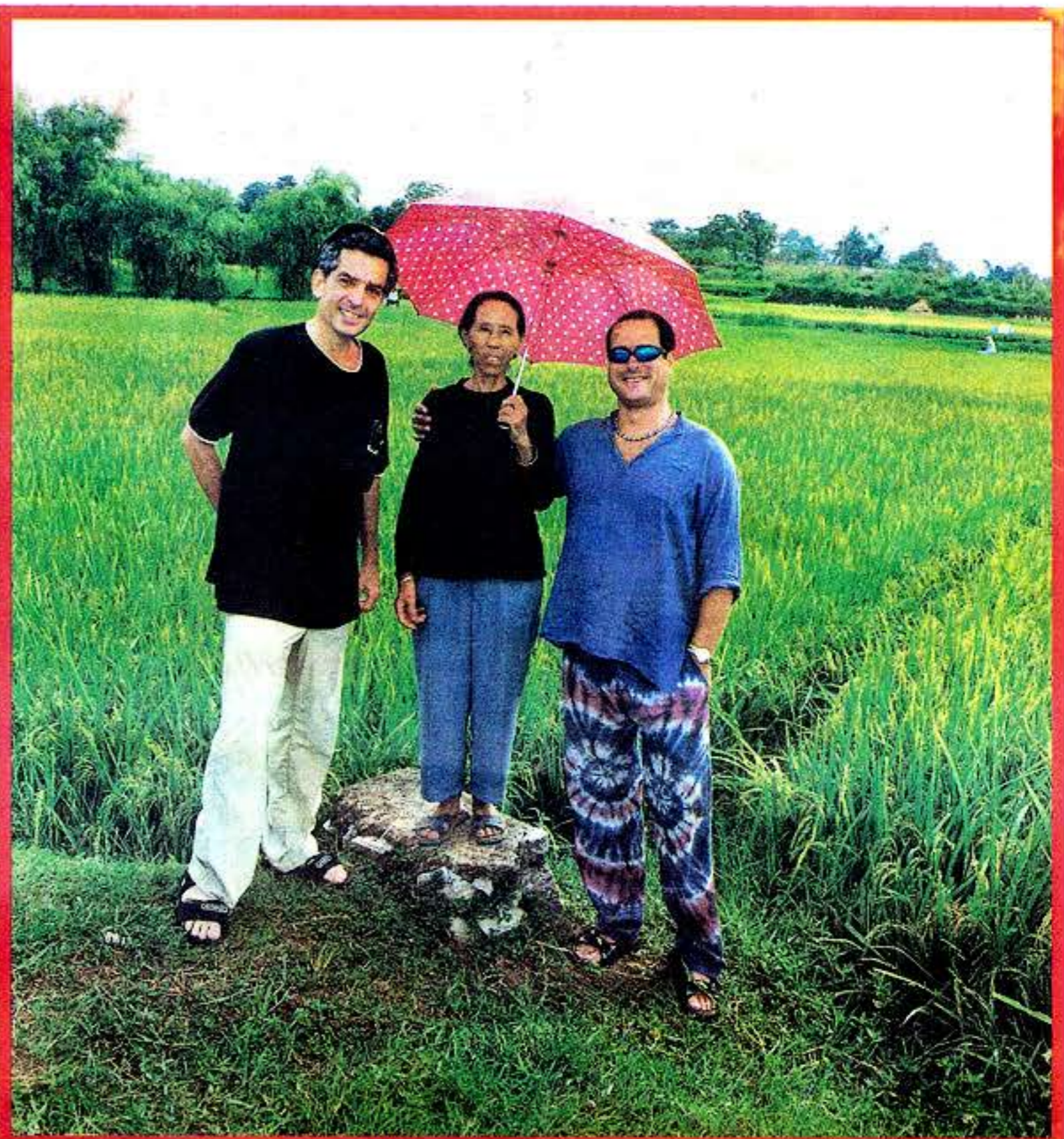
כאשר הגענו למקום נשמעו מטחי כבוד של תותחים, ושור-
רות של חיילים חתומי פנים עמדו מתוחים (רודו התפלא
איך הם יודעים שהוא הגיע). התברר שנשיא רוסיה, ולדימיר
פוטין, נפגש כאן עם נשיא סין, ג'יאן זמין.

תור ענקי משתרך בכניסה למאוזולאום לזכרו של מאו,
שהנהיג את סין משנת '49 והשליט בה משטר קומוניסטי.
המבנה הוקם בתוך שנה לאחר מותו של מאו על ידי 60 אלף
מתנדבים.

המנהיג שוכב בנוט בארון זכוכית, לבוש בחליפה הירועה
שלו. אמרו לנו כי ייתכן שמדובר בכובת פלסטיק. הגופה
הצטמקה, הפנים החלו להתפורר, אבל השלטונות לא רוצים
לנוותר על הערך התיירותי והחברתי של המצעד הבלתי פוסק
סביב הארון. אלפי איש מקיפים אותו מדי יום, חלקם בוכים
מול גופת האיש, שמאות מיליונים סגרו לו כאל אליל.

שאלנו את לו צ'או פאנג, בן 23 מחבל סצ'ואן שיצא
מהמאוזוליאום ומחה דמעה, מה אמר לו מאו, שנפטר בשנת
'76, בטרם נולד.

"הוא הוציא אותנו מימי הביניים והצעיר את העם קדי-
מה", רקלם. "אני יודע שהוא עשה גם הרבה שגיאות, אבל אי
אפשר להנהיג מיליארד איש בלי לטעות".

סומו ודון יחייא בנוילין. האיכרה דרשה 20 שקל כדי להצטלם. אחרי הצילום ניסתה לגרד תוסמ

שמרנות או קדמה

הסיניות לכושות בצניעות. לא תראו מחשופים ולא חול-
צות שמסתיימות גבוה מעל המותניים. אין צילומים של
דוגמניות מעורטלות על לוחות מודעות או בשלטי חוצות
וגם לא בעיתונים ובתשדירי הפרסום בטלוויזיה. חנויות

המשך בעמ' 46

לנו בהתלהבות את המוזה המקשטת את אחת הרלתות. על
הקירות צילומים של יצחק רבין ז"ל, שמעון פרס ובנימין
נתניהו מנקרים במקום. תמונות של חופה ובר מצווה וספרים
אחרים עם עיטורי מגן דוד ומנורות מונחים על השולחן.
באנגלית סבירה מספר לנו טשה פינג על יהודים מרוסיה
שהגיעו לכאן לפני עשרות שנים, ואחר כך הגיעו "ספרדים",
הוא אומר בעברית, במלרע. משפחות ששון וכדורי שהביאו
איתן הון תועפות.

"כאן הם היו מתפללים, נפגשים, היו להם כינוסים, והם
דיברו על כל מיני עניינים של העם היהודי וארץ ישראל",
הוא מעלה זכרונות.

"מה למשל?", דורו מתעניין.

"הם דיברו על המשיח". הוא אומר "משיח" בעברית. "אני
זוכר שסיפרו על יהודי אחד בעיר קטנה ברוסיה, שלא היה
לו איך לפרנס את המשפחה שלו. אז סידרו לו עבודה: לעמוד
על גג הבית הגבוה ביותר בעיר ולהשקיף משם כדי לראות
אם המשיח מגיע. המשכורת לא גבוהה, אמרו לו, אבל זו
עבודה לכל החיים".

דורו גועה בצחוק ואומר לצ'ינג טשה פינג: "אתה מקבל
סוף שבוע בקלאב הוטל בטבריה".

האיש ממצמץ במבוכה. זה נשמע לו כמו סינית.

"אני לא מבין בריוק מה אתה אומר", הוא מגיב, "אבל אני
רוצה שתסביר לי למה הסיפור הזה על המשיח מצחיק כל כך
את היהודים".

תמונת הו"ר מול שלט מקדונלדס

אם גוש הימין וגוש השמאל יעשו את הגרולות בהפגנו-
תיהם ביהר, שכסם אל שכסם, ככיכר טיאננמן (שער השלום
הנצחי) בלב בייג'ין, תישאר הכיכר ריקה ברובה. זו הכיכר
הגדולה ביותר בעולם, המוכרת מדיווחי הטלוויזיה שתיערו
אירועים היסטוריים, גם אלימים, שהתרחשו כאן.

מאו טסה טונג הכשיר אותה כדי להפגין את עוצמת
שלטונו. הוא גילח בית אחרי בית עד שהגיע לממרים העצור-
מים של הכיכר. אחרי החומה הסינית, הנמצאת במרחק שעת
נסיעה, זהו אתר התיירות העיקרי בכירת סין, זו שפעם

דייג בנוילין (12) מציג את הקורמון שבפיו דג
● צילומים: בני דון יחייא

ספר רחוב (12). סוף-סוף
רואים את סין "האמיתית"

כפרייה בכפר בדרום
בדרכה לשדות (12)

זימה לא תמצאו, והזנות (האסורה בחוק אך קיימת) לא
מרימה ראש גלוי מדי ברחובות. הריון מתוך לנישואים הוא
תופעה לא מקובלת, ובאזורים כפריים רבים התגובה לכך
תהיה נירוי והחרמה. שיעור הגירושים, כבר אמרנו, נמוך.
המשפחה היתה מתמיד מוסר גרעיני כמעט מקודש.
אני הרגשתי קנאה בשמרנות הזאת.

**צ'ינג טשה פינג: "אני זוכר שסיפרו
על יהודי אחד בעיר קטנה ברוסיה,
שלא היה לו איך לפרנס את
המשפחה שלו. אז סידרו לו עבודה:
לעמוד על גג הבית הגבוה ביותר
בעיר ולהשקיף משם כדי לראות אם
המשיח מגיע. המשכורת לא גבוהה,
אמרו לו, אבל זו עבודה לכל
החיים". דורו גועה בצחוק ואומר
לטשה פינג: "אתה מקבל סוף שבוע
בקלאב הוטל בטבריה"**

ג'יסו חואו אהב ספרות ישראלית

ילו ג'וז - ישו הצהוב - הוא כינויו של ג'יסו חואו, עורך
ומתרגם בן 40, שפגשנו בכייג'ין. את הכינוי הוא נתן לעצמו.
למה? "נשמע לי נחמד וזה מזכיר את השם שלי". הוא נמוך
וצנום כמו כולם (כמה סינים סיפרו לנו בתלונה שרשתות
ה'גאנק פוד מאטריקה, שפותחות כל הזמן סניפים חדשים,
גורמות לסינים להשמין). לג'יסו יש חיוך ביישני, ילד אחד
וארבע אחיות: להוריו עוד היה מותר ללדת כמה ילדים שרצו.

המשך בעמ' 52

תור ענקי למוזולאום של מאו (16). בוקע סמל מקדונלדס. מאו הוציא אותנו מימי הביניים והצעיד את העם קדימה

בעיר האסורה (16). גם כאן מבקשים חתימות?

כמה הסינים בן מאמינים?
"בכסף", אמר ג'יסו הוא בחיך
עצוב. "הכסף הוא האלוהים שלהם.
לפחות של הצעירים", מיהר להסתייג

בבית החולים לרפואה סינית בנווילין (13). אין כאן שביתות רופאים אבל מדוב' לי צריך להשלים הכנסה

בבית הכנסת אוהל משה ברובע הונקו בשנחאי (15). "למה הסיפור הזה על המשיח מצחיק כל כך את היהודים?"

"אתה מכיר את ההיסטוריה הרחוקה של העם היהודי?"
 ביקשתי לדעת. "סיפורי התורה, יציאת מצרים, מתן תורה."
 "שמעתי משהו", אמר, "אבל לא מלמדים אצלנו את התנ"ך. השלטון מתנגד לכל דבר שקשור לדת. גם לפני שסין נעשתה קומוניסטית הקיסרים שלנו עסקו בתולדות השושלות שלהם ולא היו מעוניינים להנחיל לעם ידע על תרבויות אחרות."
 "כמה הסינים בן מאמינים?"
 "בכסף", אמר בחיך עצוב. "הכסף הוא האלוהים שלהם. לפחות של הצעירים", מיהר להסתייג.

חפילה לשלום משלח הונג קונג

בעיר גרות כמה מאות משפחות של ישראלים. בקהילה היהודית כולה כ-3,000 איש. גבירי המקום - ובראשם משפחת כדורי עתירת ההון, שיש לה, בין השאר, חלק בחברת התשלום המקומית - דאגו היטב לבני עמנו. יש בית ספר וחטיבת בנינים, ובמרכז היהודי המרשים שני בתי כנסת (אורתודוקסי ורפורמי) ואולמות לשמחות.

בשבת בבית הכנסת במרכז היהודי הגדול כ-100 מתפללים. הרבה כיפות סרוגות של יהודים מקומיים, ישראלים הנגרים כאן, תיירים ואנשי עסקים יהודים מרחבי תבל. כניסתי תו של טופו חבוש כיפה גורמת לרבים מהם לשפשף את עיניהם.

מסיימים את תפילת שחרית, קוראים בתורה, הרב נושא תפילה לשלום מדינת ישראל: "ברך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו... ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה. ואת אחינו כל בית ישראל פקוד נא בכל ארצות פזוריהם ותוליכם מהרה קוממיות לציון עירך...".

אחר כך קורא הרב בחגיגות (באנגלית) גם תפילה לשלום ממשלת הונג קונג. הוא אומר כמה משפטים על פרשת השבוע, ולאחר מכן עולה החון לתפילת מוסף. "מה קורה פה", רודו תמה, "אין הפסקה לפרסומות?".

בהונג קונג (19 ו-20). עיר ללא נשמה שהיא בעצם קניון אחד גדול • צילומים: בני דון-יחייא

חולצות בעשרה שקלים, שני דירה ב-40 אלף שקלים

הונג קונג דומה לסיין כמו שמנהטן דומה לה. המעבר מסין להונג קונג - שהיא חלק מסין - הוא מעבר חר וקשה לתפייה. עיר אמריקנית (אבל נוסעים בה במכוניות עם הגה מימין, שריד מהשלטון הבריטי), גרושת מגרלי זכוכית צפרי פים, שסוגרת לרולר. עיר ללא נשמה שהיא בעצם קניון אחד גדול, אחוזה קרחת קניות מסכיב לשעון, עם מפרץ יפהפה, סדר מעורר התפעלות וקצב חיים מסחרר.

המחירים של מוצרים רבים בהונג קונג מוגזזים כמונוחים שלנו. מוצרי חשמל בחצי או ברבע מחיר מאשר בסלונים הנוצצים כאן. חולצות טריקו בשקלים נודדים. המחיר הנדרש בחנויות ברחובות, לא כמרכזי הקנייה הגדולים, תמיד התחלתי. כמו במורה הרחוק כולו, ההנחה היא שתתורו כת על ההנחה - זהו חלק מההווי התיירותי - ולכן המוכרים לא יניחו לך ללכת בלי לנהל משא ומתן קולני.

אבל אם תרצה לשכור דירה בהונג קונג תשלם רכבות שקלים. אם יבקשו ממך רק 5,000 או 6,000 דולר תמורת דירה צנועה, תהיה בר מזל. באזורים המנוקשים יותר משל-מים לדירה של ארבעה או חמישה חדרים 10,000 ו-15 אלף דולר לחודש.